

Den heligaste heligheten

Av Pierre-Marie av Korset, karmelit

*”Denna helighet förefaller mig vara
den sannaste och heligaste, och det är
den jag åstundar...”
Den heliga Thèrèse av Jesusbarnet*

Den heliga Thérèse av Jesusbarnet har för vårt århundrade [detta skrevs på 1960-talet] utstakat ”en helt ny liten väg”, en helighetens väg. Denna väg har Kyrkan kanoniserat. I hela världen är Thérèse närvarande med sitt intagande och övertygande leende. ”Alla kommer att älska mig...” Gud har sänt oss henne – ”ett ord från Gud” vågade Pius XII säga om henne – för att hjälpa oss bli de helgon han vill att vi skall vara.

Eftersom vi inte kan anföra allt som hon säger om heligheten – det skulle innebära att behöva sammanfatta hela hennes spiritualitet – skall vi endast dröja vid två avsnitt ur hennes Självbiografiska skrifter och framför allt försöka frilägga den uppfordran som genom dem riktar sig till oss.

I ett första avsnitt ägnar sig Thérèse åt sin barndom och skriver: ”Jag trodde att jag var född för äran, men när jag sökte medlet att uppnå den, lät [Herren] mig också förstå att min ära inte skulle synas för människorna, utan den skulle bestå i att bli ett stort helgon!!!!...” (sid. 65).

Vem frestas inte att tycka att dessa ord skiljer oss markant från Thérèse? Födda för äran? Känner de flesta människor sig inte snarare födda för den anständiga medelmåttigheten, den grå vardagen, den obemärkta anonymiteten – eller kanske till och med för misslyckandet? Att bli stora helgon? Rör det sig inte vanligen om ett övergående infall, en dröm man skymtat under sin ungdom, den privilegierade tiden för mötet med Kristus, men en dröm som man sedan sätter ned på tonårskänslighetens konto?

Och frestelsen går än längre: aldrig att Gud "låtit oss förstå" någonting av detta slag. Och så har vi det fina råmaterial som Thérèses själ var gjord av, hennes gedigna karaktär, hennes ovanliga genomskinlighet, elden i hennes hjärta, den heliga Jungfruns leende, det mirakulösa botandet, ja alla de nådegåvor som med ett ord redan från början, utan hennes förtjänst, förutbestämde henne till att bli helig. Vi kan bara dra slutsatsen: den lilla Thérèse Martin hade verkligen turen att vara född sådan... Medan vi...

Men låt oss fortsätta läsningen: "Denna önskan kan väl verka förmäten om man tänker på hur svag och ofullkomlig jag var och fortfarande är trots sju år i klostret. Likväl hyser jag alltjämt samma djärva förtröstan att bli ett stort helgon, ty jag räknar inte med egna förtjänster, eftersom jag inte har en enda, utan hoppas på honom som är Styrkan och Heligheten. Han som nöjer sig med mina svaga bemödanden, han ensam kommer att lyfta mig upp till sig och göra mig helig genom att överhölja mig med sina oändliga förtjänster." (ibid.)

Två konstateranden träder i dagen. Från Thérèses sida svaghet, ofullkomlighet, en total avsaknad av förtjänster, men också "svaga bemödanden" och en "djärv förtröstan". Herren, å sin sida, skall förse henne med sina oändliga förtjänster, göra henne helig.

Thérèse gör här en outgrundlig upptäckt som rättfärdigar en omställning i alla döpta människors liv. Den innebär att det mellan dopet och heligheten föreligger en naturlig kontinuitet, en förverkligad inriktning, en normal fullbordan. Dopet är helighetens sådd, och ett helgon är ingenting annat än en människa som har uppnått sitt dops fulla tillväxt.

På ett analogt sätt kan man säga att heligheten förhåller sig till dopet en smula som den mogna mannaålderns fullhet förhåller sig till barndomen. På det naturliga planet är det ju så att en människa lyckats med sitt liv när hon blivit det som hon fötts till att bli, när hon funnit sin egen personliga mognad, kunnat bidra till sin egen uppbyggnad.

Inom den övernaturliga sfären äger varje döpt människa också sin egen oöverförbara nåd. Hon har till och med ingenting mer personligt, hennes namn är skrivet i himlen, det är en Guds tanke som saknar varje motsvarighet. Hennes helighet utgörs av förverkligandet av denna gudomliga tanke, av troheten mot hennes namn, den innebär fulländningen av hennes dop.

Hela detta företag är vår innersta hemlighet. Det utspelar sig på vår djupaste nivå dit endast Guds blick når. "Det viktigaste är osynligt för ögonen..." (Antoine de Saint-Exupéry, Den lille prinsen).

Man måste alltså helt och hållet göra sig kvitt den förutfattade meningen, fullständigt illusorisk som den är, att helighet innebär att en exceptionell människa på ett synligt och kanoniserbart sätt lyckats med sitt liv. Om lilla Thérèse blev det stora helgon hon drömde om att bli, berodde det inte på hennes sällsynt goda mänskliga förutsättningar, något som hon heller aldrig trodde.

Det berodde på att ingenting kunde hejda henne: – varken i hennes djärva förtröstan att Gud, som önskade se henne helig, skulle göra henne helig om hon inte motsatte sig det, – eller i vissheten om att Gud för detta inte begärde någonting annat än det som hon kunde ge honom.

Av detta kan vi för vår del dra en dubbel slutsats: – dels att vårt bidrag till heligheten är radikalt otillräckligt, men att det samtidigt är oundgängligt; – och dels att Gud förblir det enda upphovet till vår helighet. Eftersom han ensam är Helig är han den ende som kan frambringa helgon, men han gör det inte utan dem.

Denna slutsats har en universell räckvidd. Det är obestridbart att säga att Gud vill vår helighet och inte mindre obestridbart att han gör den möjlig. Det är i själva verket tillräckligt att ge honom det han ber oss om – inget annat än detta men allt detta – och nåden skall förvisso aldrig fattas oss att göra det.

Man har svårt att föreställa sig hur helt och hållet ny denna väg var när Thérèse upptäckte den, alldeles ensam och oförstådd som hon var i sin okända cell, inte tjugo år fyllda och under en tid när man vanligtvis inte ansåg att heligheten kunde träffas på någon annanstans än vid slutet av en lång botövningsväg långt borta från världens faror – en gift lekman skulle inte ha gjort anspråk på den, den utgjorde den kungliga belöningen för ett stort antal förtjänster.

Thérèse kände sig inte så väl till mods med dessa synsätt. Hennes förtjänster, dem ville hon inte höra talas om. Hon visste att Gud på intet vis hade behov av dem, och att han endast bad henne om en helhjärtad tilltro till honom, en kärlek utan gräns och ett villkorslöst samtycke till hans Andes ingivelser. Man måste vara synnerligen naiv – eller förfärligt säker på sig själv – för att i detta bara se den ynkliga kompensationen för den som inte kan göra mer. Försök bara...

Det andra avsnittet ur Självbiografiska skrifter kan hjälpa oss att bättre förstå Thérèses svaga bemödanden mitt i hennes oförmåga. Vid inträdet i Karmel i Lisieux kommer Thérèse att finna sig i närvaro av två nunnor som hon kallar helgon. Ändå är dessa två helighetstyper av så olika slag att de kommer att få helt motsatta effekter på henne.

När hon talar om sin novismästarinna skriver hon: ”Vår novismästarinna var ett verkligt helgon, en sann bild av de första karmelitnunnorna. Jag var tillsammans med henne hela dagen, ty hon lärde mig att arbeta. Men fastän hon var gränslöst god mot mig kände jag mig sluten... ” (sid. 133).

Djupt nere i novisens själ öppnade sig redan en väg som hon kände sig oemotståndligt dragen till. Allt som ledde henne bort från den fick henne att lida, det plågade henne. Moder Marie av Änglarna hade ett mycket mildt sinnelag och utan tvivel aktade hon sig för att göra våld på Thérèses själ, men Thérèse blommade inte upp. Likaså hjälpte henne inte predikningarna, hon fruktade reträtterna, Herren berövade henne hennes andlige ledare... Utan att hon visste det födde hon i smärta sina oräkneliga andliga barn. Liksom kornet i jorden dog hon långsamt för att ge sin frukt.

Men så har vi den andra nunnan. Klausurporten har just slutit sig bakom den tappra Thérèse. Hon befinner sig äntligen i den ”välsignade arken”. Man tar henne till koret: ”... genast efter inträdet blev jag förd till koret (...) och det första jag såg var vår heliga moder Genevièves ögon, riktade mot mig. Jag låg en stund på knä vid hennes fötter och tackade Gud för nåden att få lära känna ett helgon... ” (s. 131).

Man häpnar över Thérèses intuition. Hon är bara ett femton års barn, men sådan är hennes klarsyn, så moget är hennes omdöme, att ett enkelt utbyte av blickar räcker för att hennes övertygelse skall vara ett faktum. Och innan hon ens tillbringat fem minuter med denna okända nunna är hon redan säker på att leva under samma tak som ett helgon.

Den dagen kände hon på ett dunkelt sätt vad hon senare skulle få bekräftelse på. En söndag ger moder Geneviève Thérèse en liten andlig bukett som med frid och glädje fyller hennes själ, ”ty just den dagen var jag ytterst betryckt”. Viss om att Gud uppenbarat hennes tillstånd för den heliga nunnan vill Thérèse få detta bestyrkt och ställer frågan: ”Följande söndag ville jag veta vilken uppenbarelse moder Geneviève haft, men hon försäkrade att hon inte hade haft någon. När jag då förstod hur Jesus levde inom henne och kom henne att handla och tala, blev min beundran ännu större. Å, denna helighet förefaller mig vara den sannaste och heligaste, och det är den jag åstundar, ty i den finns inte något självbedrägeri...” (s. 148).

Strax innan beskriver helgonet just denna helighet: ”Den gode Guden (...) lät mig också få leva nära ett helgon, som inte var oåtkomligt utan hade helgats genom fördolda och vanliga dygder” (sid. 147). Här har vi hela Thérèse av Jesusbarnet i ett nötskal. Detta är heligheten hon kände sig vara född för, detta är vad hon kallar ”att vara fördold för människornas blickar”, det är detta hennes svaga bemödanden skall komma att ägnas åt – ända fram till kärleksdöden.

Det är här, i detta enkla och vanliga liv, på denna väg för "små själar" som Jesus skall komma och hämta henne för att "ta henne upp till honom".

Nej, heligheten är ingen styvnackad trohet mot några principer, den är en storsint trohet mot en Person. Den är ingen regelobservans, den är en stor kärlek. Den kräver ingen storslagen livsstil vid sidan om, i det banala vardagslivets marginal: den utgörs just av detta banala – av det "förfärligt vardagliga" – accepterat, älskat och framburet åt Gud. Det är denna simpla råvara som Kärleken använder sig av för att åstadkomma helighetens juveler.

Det ständigt lurande blindskäret man måste undvika är att ingenting ge, eftersom man tycker att man har alltför litet att ge. Detta var den bara alltför mänskliga inställningen hos den stackars mannen i evangeliet, som då han fått endast en talent gick och gömde den: i hans ögon var det inte lönt att göra sig någon möda för så litet. Ändå skulle han, om han gett sin herre tillbaka talenten, utökad med dess vore den än så obetydliga avkastning, förtjänat de andras belöning, samma: "Bra, du är en god och trogen tjänare. Du har varit trogen i det lilla, jag skall anförtro dig mycket. Gå in till glädjen hos din herre" (Matt 25:21).

Vilken helighet träffar vi inte ovetande på varje dag: på gatan, på fabriken, i våra hem! Ja, visst förverkligas den på ett osynligt sätt, fördold som den är i det ogenomskinliga stoft vi är danade av. Men Guds blick tränger igenom detta fattiga skal. Den går till hjärtat och vet att där upptäcka varje rörelse av god vilja, varje förhoppning som kommit på skam, de leenden som ibland döljer så mycken smärta, kuraget som krävs för det dagliga brödet, vilket måste förtjänas till priset av så mycket av vårt anletes svett.

Det är där, i dessa ringa ting, som vi möter Herren, han som själv föddes mitt ibland dem. Det är dit han kommit för att uppsöka mänskligheten, och hans väg går inte bland stora ting. Det är där som han nöjer sig med våra svaga bemödanden och kommer för att sälla sig till oss i vår ödmjukhet när vi insett att vi ingenting är och att han är allt, att man måste älska och att det räcker med att älska. Det är där som var och en av oss, sådana som vi är och på den plats vi än befinner oss på, med Gud kan uppnå den sannaste och heligaste heligheten, den som tillhör de fattiga och små.

"O Jesus, om jag ändå kunde berätta för alla små själar om ditt outsägliga förbarmande! Jag känner att om det orimliga skulle hända att du fann en svagare och ringare själ än min, skulle du överhopa henne med än större nådegåvor om den med full förtröstan överlämnade sig åt din oändliga barmhärtighet..." (s. 177).